

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 416

**Współczesne problemy ekonomiczne.
Rozwój zrównoważony w wymiarze
globalnym i europejskim**



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)



© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-561-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Bernadeta Baran: Idea zielonej gospodarki w UE a perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce / The idea of green economy in the EU vs. perspectives of renewable energy development in Poland.....	9
Beata Będzik: Ważkość kapitału społecznego w kształtowaniu spójności społecznej / Validity of social capital in shaping social cohesion.....	17
Jan Borowiec: Wzrost gospodarczy a zmiany w spójności gospodarczej i społecznej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej / Economic growth vs. changes in the economic and social cohesion in Central and Eastern European countries.....	26
Jarosław Czaja: Euroizacja jako skutek spowolnienia integracji monetarnej w Unii Europejskiej / Euroization as an effect of slower monetary integration in the European Union.....	36
Mariusz Czupich: Spójność społeczna w wybranych krajach Unii Europejskiej / Social cohesion in selected countries of the European Union.....	44
Małgorzata Dziembała: Rozwój transgranicznych systemów innowacji w dobie globalizacji – przykład regionu Venlo-Niederrhein / Cross-border innovation systems development in a globalizing world – the Venlo-Niederrhein example.....	53
Joanna Jahn: Eksport wyrobów wysokiej techniki w Unii Europejskiej / Export of high tech in the European Union.....	65
Urszula Kalina-Prasznic: Reformy emerytalne a polityka spójności ekonomicznej / Pension reforms vs. cohesion policy.....	75
Maria Kola-Bezka: Zmiany pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 2000–2012 / Changes in the competitive position of nuts 3 regions in Central and Eastern Europe in 2000-2012.....	83
Agnieszka Kwarcińska: Międzynarodowe inicjatywy normatywne w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) jako wyraz działań na rzecz zrównoważonego rozwoju / International normative initiatives in corporate social responsibility (CSR) as a manifestation of actions for sustainable development.....	95
Dorota Michalak: Analiza skutków zmian klimatu i wynikających z nich działań adaptacyjnych podejmowanych przez Unię Europejską / Analysis of the impact of climate changes and resulting the reform adaptation measures taken by the European Union.....	104

Aleksandra Nacewska-Twardowska: Liberalizacja polityki handlowej UE a zmiany w handlu towarami / European Union trade liberalization and changes in goods trade	113
Jacek Pera: Ocena stabilności makroekonomicznej w gospodarkach unijnych w świetle procedury nierównowagi makroekonomicznej. Aspekt ryzyka zjawisk kryzysowych / Evaluation of macroeconomic stability in the economies of the EU in the light of the macroeconomic imbalance procedure. Risk aspect of the crisis phenomenon	123
Dariusz Perło: Inteligentne specjalizacje a rozwój zrównoważony / Smart specializations and sustainable development	136
Grażyna Rzeszotarska: Strategia „Europa 2020” – narzędzie realizacji koncepcji inteligentnego rozwoju w krajach UE / The Europe 2020 strategy – a tool to implement the concept of smart growth in the EU.....	145
Małgorzata Szczepaniak: Polityka fiskalna w czasie kryzysu gospodarczego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej / Fiscal policy during the economic crisis in the countries of Central and Eastern Europe	153
Barbara Wieliczko: Zrównoważenie rolnictwa UE a WPR i strategia „Europa 2020” / Sustainability of agriculture in the EU vs. cap and “Europe 2020” strategy.....	164
Maria Zuba-Ciszewska: Wkład idei spółdzielczości wywodzącej się z socjalizmu zrzeszeniowego w koncepcję CSR / The contribution of the idea of cooperativeness descending from the association socialism into the concept of CSR	172

Wstęp

Współczesne otoczenie społeczno-ekonomiczne jest bardzo skomplikowane. Złożoność ta inspiruje ekonomistów do podejmowania wielokierunkowych badań, skupiających się na poszukiwaniu rozwiązań zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym. Jednym z najważniejszych problemów ekonomicznych, które z punktu widzenia rozwoju i wzrostu społeczno-gospodarczego wymagają dogłębnych i szerokich eksploracji, jest zrównoważony rozwój.

W prezentowanym Państwu opracowaniu naukowym zatytułowanym „Rozwój zrównoważony w wymiarze globalnym i europejskim” podjęto próbę opisu i analiz kwestii związanych z szeroko pojętymi zagadnieniami rozwoju zrównoważonego w wymiarze globalnym i europejskim. Tematyka zawartych w publikacji tekstów jest zróżnicowana, odzwierciedla bowiem zarówno wieloaspektowość koncepcji rozwoju zrównoważonego, jak i różnorodność działań podejmowanych przez Unię Europejską i wspólnotę międzynarodową na rzecz wspierania takiego właśnie modelu rozwoju. Autorzy ujętych w niniejszej pracy artykułów naukowych dołożyli wielu starań, aby studium to odnosiło się do empirii i rzeczywistości współczesnej gospodarki. W efekcie tych dążeń powstało opracowanie charakteryzujące się wysokim poziomem merytorycznym oraz dużą aktualnością omawianej problematyki. Pozwala to mieć nadzieję, że zawarte w prezentowanej publikacji przekazy okażą się nie tylko pomocne w głębszym zrozumieniu rozwoju obecnego stanu współczesnej gospodarki, lecz także będą przyczynkiem do dalszych naukowych analiz, tym bardziej że wielogłos w sprawach tak aktualnych, jakie obejmują treści poruszone w artykułach, stanowi przegląd opinii wielu polskich środowisk uniwersyteckich.

Przekazując tę publikację do rąk Czytelników, mamy głębokie przekonanie, że zawarte w niej myśli i idee spotkają się z dużym zainteresowaniem pracowników naukowych, teoretyków, praktyków, studentów studiów ekonomicznych i innych kierunków. Chcielibyśmy także bardzo podziękować wszystkim Autorom za umieszczone w prezentowanym wydawnictwie teksty, ufając, że nasza współpraca będzie kontynuowana.

*Grażyna Wolska
Jan Borowiec
Bernadeta Baran*

Jarosław Czaja

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: jcz.ekon@op.pl

**EUROIZACJA JAKO SKUTEK SPOWOLNIENIA
INTEGRACJI MONETARNEJ W UNII EUROPEJSKIEJ**

**EUROIZATION AS AN EFFECT OF SLOWER
MONETARY INTEGRATION IN THE EUROPEAN
UNION**

DOI: 10.15611/pn.2016.416.04

JEL Classification: E0, E4, E5, E49, F3, G2

Streszczenie: Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na kwestię utrwalonej pozycji euro w gospodarkach krajów Unii Europejskiej z derogacją w nawiązaniu do osłabienia przekonania o znacznych korzyściach z nieodwołalnej i pełnej zmiany pieniądza krajowego na wspólną walutę. Kwestia ta stała się szczególnie istotna, gdyż wprowadzono wiele ułatwień sprzyjających stosowaniu euro w obiegu krajowym, mimo trudności w spełnieniu kryteriów konwergencji nominalnej. Trwało to wystarczająco długo, aby np. część konsumentów i przedsiębiorców nauczyła się osiągać korzyści z prawnie dopuszczonego stosowania waluty euro obok pieniądza krajowego bez nadmiernych ograniczeń (głównie w sferze kredytów, depozytów i różnych transakcji). W ten sposób ukształtowała się nieprzewidziana możliwość osiągnięcia korzyści z niepełnego odejścia od waluty krajowej (stan ten można nazwać rodzajem euroizacji wynikającej np. z bliskości strefy euro i związanych z tym więzi handlowych).

Słowa kluczowe: euro, integracja monetarna, Unia Europejska.

Summary: The aim of this article is to draw attention to the issue of the established economies of the euro in the European Union countries with a derogation in relation to the weakening of belief in the significant benefits irrevocable and complete changes of domestic currency to a common currency. This issue has become particularly important because it introduced a lot of facilities supporting the use of the euro in national circulation, in spite of difficulties in meeting the nominal convergence criteria. It lasted long enough to make some adjustments in favor of the use of the euro meant that there was an unexpected opportunity to obtain benefits from the incomplete departure from the national currency (this can be called a kind of euroisation).

Keywords: Euro, monetary integration, European Union.

1. Wstęp

Trudności w procesie integracji monetarnej i załamanie gospodarcze z 2008 roku okazały się wystarczające, aby na dłużej osłabić wysiłki na rzecz pełnego przejścia na walutę euro wśród nowych krajów członkowskich (państw tych nie objęto klauzulą opt-out (derogacja stała), jak to miało miejsce przypadku Danii i Wielkiej Brytanii). Trzeba jednak mieć na uwadze, że przygotowania do przyjęcia wspólnej waluty prowadzono przed i po akcesji do Unii Europejskiej. Ich następstwem stało się wprowadzenie wielu ułatwień sprzyjających stosowaniu euro w obiegu krajowym, mimo że próby spełnienia kryteriów konwergencji nominalnej okazywały się częściowe i tymczasowe. Trwało to wystarczająco długo, aby np. część konsumentów i przedsiębiorców nauczyła się osiągać korzyści z prawnie dopuszczonego stosowania euro obok pieniądza krajowego bez nadmiernych ograniczeń (głównie w sferze kredytów, depozytów i różnych transakcji). W ten sposób ukształtowała się nieprzewidziana możliwość osiągania korzyści z niepełnego odejścia od waluty krajowej (stan ten można nazwać rodzajem euroizacji wynikającej np. z bliskości strefy euro i związanych z tym więzi handlowych).

Aby można było bardziej wiarygodnie określić skalę stosowania euro w gospodarkach członków Unii Europejskiej, które pozostają przy swej walucie, uwzględniono dane za okres około 10 lat. Obliczono wielkość średniego udziału w tym czasie w zakresie: fakturowania eksportu i importu, depozytów i pożyczek oraz rezerw banków centralnych. Obliczono też średnie odchylenie udziału, aby sprawdzić, jaki ma on charakter w analizowanych sferach gospodarki.

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na kwestię utrwalonej pozycji euro w gospodarkach krajów Unii Europejskiej z derogacją w nawiązaniu do osłabienia przekonania o znacznych korzyściach nieodwołalnej i pełnej zmiany pieniądza krajowego na wspólną walutę. Problem euroizacji będzie rozpatrywany od strony teoretycznej i empirycznej poprzez analizę towarzyszących mu uwarunkowań wraz z określeniem skali tego procesu.

2. Definicja euroizacji

Ze względów terminologicznych warto podkreślić, że oddziaływania wynikające ze szczególnie silnej i trwałej pozycji dolara amerykańskiego na świecie spowodowały stosowanie jej nazwy do wskazania, że chodzi o proces euroizacji. Dlatego zamiast niej początkowo posługiwano się pojęciem dolaryzacji w przypadku przejścia na euro przed spełnieniem lub z pominięciem kryteriów konwergencji wynikających z traktatu z Maastricht. Dopiero rozpowszechnianie się nowej waluty spowodowało pojawienie się terminologii nawiązującej jej nazwą do wskazanego procesu. Można stwierdzić, że w ten sposób doceniono uzyskanie przez nią drugiej pozycji jako pieniądza światowego, której podstawą stały się gospodarki Europy Zachodniej.

Tabela 1. Rodzaje euroizacji

Kryterium	Opis
Częściowe i pełne przyjęcie euro	Częściowe przyjęcie euro może występować w ramach samodzielnego przyjęcia euro, tj. z pominięciem traktatu z Maastricht, gdy w danym kraju wspólna waluta jest wykorzystywana w transakcjach lub jako środek przechowywania wartości. Pojawia się też w okresie przejściowym od dnia formalnego przyjęcia euro za zgodą Kom. Europejskiej aż do pełnego wycofania z obiegu pieniądza krajowego. Doprowadzenie poprzez konwergencję prawną do uzyskania przez euro statusu prawie równego walucie krajowej jest ważnym elementem procesu integracji z UE.
	Pełne przejście na euro może następować zgodnie z traktatem z Maastricht i wytycznymi właściwych organów UE; ma na celu przejście na euro z całkowitym usunięciem z krajowego obiegu pieniężnego waluty krajowej. Może następować bez ścisłej zgodności prawnej z traktatem z Maastricht. Dopuszczalne są specjalne umowy, określające inne zasady przejścia na euro.
Euroizacja bezpośrednia i pośrednia	W ujęciu bezpośrednim w kraju spoza strefy wspólnej waluty wartość aktywów i pasywów jest wyrażona w euro. Dopiero w razie późniejszej konwersji walutowej może pojawić się problem dotyczący określenia, czy dokonano jej po kursie zapewniającym korzyści.
	W ujęciu pośrednim aktywa lub pasywa denominowane w euro, które znajdują się na obszarze państwa spoza strefy euro (lub należące do niego), są przeliczone na inne środki płatnicze. Elementem tego wariantu jest zawsze konwersja z euro na walutę krajową ze wszystkimi tego następstwami.
Kryterium podmiotu decydującego o zakresie stosowania euro	Formalna euroizacja ma miejsce w przypadku kraju, który uzyskuje zgodę właściwych organów strefy euro na stosowanie wspólnego pieniądza.
	Nieformalna euroizacja to sytuacja, w której różne podmioty krajowe same określają skalę i obszary stosowania euro wobec waluty krajowej. Podobny podział występuje w przypadku euroizacji <i>de iure</i> (nazywanej pełną, jednostronną lub urzędową euroizacją) i <i>de facto</i> [Tymoczko 2013] (zwaną też częściową, finansową lub nieoficjalną).

Źródło: opracowanie własne.

Trzeba też uwzględnić, że procesy dolaryzacji i euroizacji można potraktować jako rodzaje substytucji walutowej [Feige, Dean 2003, s. 358–383]. Jednak nie zawsze euro lub dolar amerykański są wykorzystywane w podobnej skali w różnych strukturach gospodarki przez podmioty publiczne i prywatne. Euroizacja najczęściej obejmuje obszar krajów członkowskich Unii Europejskiej, które stosują euro z powodu możliwości uzyskania selektywnych korzyści względem swej waluty niejako wbrew władzom państwowym. Natomiast dolaryzacja istnieje w jakimś zakresie w każdym kraju bez szerszego nastawienia władz państwa na formalne zaakceptowanie USD w obiegu obok waluty krajowej (wyjątkiem są niektóre kraje Ameryki Południowej).

Najprostsza definicja euroizacji oznacza sytuację, w której waluta euro jest wykorzystywana do różnych operacji na obszarze państwa dopuszczającego ją do sto-

sowania zamiast pieniądza krajowego całkowicie lub częściowo. Jednak przyjęcie euro wedle traktatu z Maastricht (jako pełny wieloetapowy proces) nie jest nazywane euroizacją (choć niektóre jego części mogą być jej bliskie). Należy zauważyć, że w oparciu o doświadczenia związane z dolaryzacją możliwa jest identyfikacja kilku rodzajów euroizacji lub procesów z nią spokrewnionych (tab. 1).

3. Skala zastosowania euro w państwach aspirujących do przyjęcia wspólnej waluty

Przedstawione w tabelach 2, 3 i 4 dane sugerują szeroki zakres stosowania wspólnej waluty:

1. Przeciętny udział euro w całej strukturze depozytów wynosi 27%, a w strukturze depozytów w walutach obcych 77,6%. Mimo jednocyfrowego odchylenia od średniej w badanym okresie widoczne są duże różnice na tle porównawczym: Czechy i Polska ponad 8%, reszta krajów przekraczała tę wielkość kilkakrotnie, szczególnie Bułgaria i Łotwa (ponad 50% udziału depozytów w euro) (tab. 2).

2. W przypadku kredytów w euro przeciętny udział wynosi 77,3% w strukturze kredytów walutowych (tylko Polska i Węgry nie przekroczyły 80%). Natomiast średnie odchylenie udziału między krajami wynosi 7,5% (tab. 2).

Tabela 2. Kredyty i depozyty w euro (średni udział w % w okresie 2005–2013)

	Udział we wszystkich depozytach	Średnie odchylenie	Udział w depozytach walutowych	Średnie odchylenie
Bułgaria	39,3	3,4	85,8	5,9
Czechy	6,9	0,4	78,3	2,6
Węgry	17,6	1,9	67,7	16,8
Łotwa	53,9	17,4	86,7	6,4
Litwa	30,7	12,8	82,9	7,6
Polska	6,7	0,8	56,8	10,7
Rumunia	34,5	7,1	85,2	3,5
Średnia	27	6,2	77,6	7,6
Bułgaria	52,8	8,3	93,2	5,3
Czechy	8,4	0,9	86,3	7,6
Węgry	21,2	4,0	50,5	14,9
Łotwa	71,7	17,2	92,8	4,2
Litwa	55,1	19,5	91,8	6,4
Polska	8,8	1,2	39,9	13,3
Rumunia	46,5	9,6	87,1	1,1
Średnia	37,7	8,6	77,3	7,5

Źródło: obliczenia na podstawie danych [ECB 2006–2014].

3. W zakresie fakturowania w euro żaden kraj nie miał udziału mniejszego niż 55%, a maksymalne odchylenie nie przekroczyło 7% (eksport w euro nieznacznie przeważa nad importem w obrotach handlowych) (tab. 3).

Tabela 3. Euro jako waluta fakturowania eksportu i importu (średni udział w % w okresie 2005–2013)

	Eksport	Średnie odchylenie	Import	Średnie odchylenie
Bułgaria	61,8	1,7	61,8	2,5
Czechy	74,2	2,8	68,7	0,9
Łotwa	57,8	6,7	61,2	4,4
Litwa	55,9	3,6	55,0	1,2
Polska	68,3	1,7	58,8	1,8
Rumunia	68,8	3,0	68,6	3,5

Źródło: obliczenia na podstawie danych [ECB 2006–2014].

4. W rezerwach Szwecji, Wielkiej Brytanii i nowych państw członkowskich euro jest najważniejszą walutą¹ (tab. 4). Warto zauważyć, że również w tym przypadku zmienność wielkości udziału nie jest znaczna (maksymalnie 6,3% w przypadku Łotwy).

Tabela 4. Udział euro w rezerwach dewizowych (średni udział w % w okresie 2005–2013)

	Średnia	Średnie odchylenie
Czechy	59,0	2,3
Łotwa	53,9	6,3
Litwa	95,9	3,4
Polska	33,8	2,2
Rumunia	69,0	4,2
Dania	-	-
Szwecja	44,3	5,5
W. Brytania	60,7	5,7

Źródło: obliczenia na podstawie danych [ECB 2006–2014].

4. Pokusa euroizacji i niechęć do pełnego przejścia na euro

Konieczność przyjęcia euro zgodnie z traktatem z Maastricht uznawano za powinność, której realizacja będzie ekonomicznie efektywna [ECB 2003]. Już kilka lat po utworzeniu strefy euro okazało się, że oczekiwania, które miała spełnić wspólna waluta w zakresie zwiększenia tempa wzrostu gospodarczego, musiały być poddane głębszej weryfikacji. Dlatego też mimo ustalenia w traktacie z Maastricht, że kursy

¹ Bank Centralny Austrii wskazuje, że traktowanie euro jako pieniądza rezerwowego jest czynnikiem najbardziej sprzyjającym stosowaniu go przez obywateli nowych krajów członkowskich. Zob. [Stix 2008].

konwersji walut narodowych na euro są nieodwołalne, aspekt ten nie jest już zbyt często akcentowany.

Niezależnie od trudności, które pojawiały się podczas procesu integracji monetarnej, długotrwały proces dostosowań prawnych i technicznych (w Danii, Szwecji i Wielkiej Brytanii oraz w nowych krajach członkowskich) na rzecz przyjęcia wspólnej waluty umożliwił szerokie stosowanie euro bez względu na spełnienie kryteriów konwergencji nominalnej. Pozwoliło to właśnie na euroizację, gdyż odstąpiono od traktatowego wyznaczenia dat rezygnacji z waluty krajowej jeszcze przed 2000 rokiem (podkreśla się nawet brak możliwości wyznaczenia takiej daty [MF 2010, s. 1]).

W rezultacie ułatwienia na rzecz stosowania euro doprowadziły (głównie wśród krajów, które zostały przyjęte do Unii Europejskiej po 2004 roku) do uznania jej za walutę dopuszczoną do obiegu obok pieniądza krajowego. Stało się to czynnikiem sprzyjającym do tego stopnia, że niektóre najmniejsze kraje w Europie z pominięciem traktatu z Maastricht wprowadziły euro za zgodą odpowiednich organów UE. Natomiast większe państwa godzą się na procesy oznaczające euroizację w różnej skali. Okresowo sprzyja to pokusie stosowania tego pieniądza, kiedy waluta krajowa nie zapewnia oczekiwanego poziomu zaufania. Stało się też możliwe, by „przyjmuwać” i rezygnować z euro na poziomie mikroekonomicznym [Österreichische Nationalbank 2013].

5. Niedoszacowanie trudności z wprowadzeniem euro zgodnie z traktatem z Maastricht

Warto zauważyć, że przekonaniu o znacznej przewadze korzyści nad kosztami wejścia do strefy euro towarzyszyło nastawienie na jak najszybsze spełnienie kryteriów konwergencji nominalnej i przyjęcie wspólnej waluty. Było ono na tyle silne, że nie poświęcono wystarczająco dużo uwagi sytuacji, w której:

- naruszanie kryteriów z traktatu z Maastricht może ułatwiać osiąganie wyższego PKB, gdyż ich spełnianie okazuje się zbyt kosztowne,
- kraje strefy euro poprzez wspólny rynek staną się stabilizatorem gospodarczym,
- w zależności od ocen korzyści i kosztów różnych podmiotów krajowych będą one stosowały euro w różnym zakresie,
- podniesienie statusu prawnego euro wobec waluty krajowej znacznie zwiększy zastosowanie innych walut w gospodarce krajowej, przyciągając szersze ryzyko walutowe (np. z powodu wzrostu zobowiązań wynikających ze zmian kursowych franka szwajcarskiego).

Uwagę zwraca pewien brak konsekwencji Europejskiego Banku Centralnego i innych organów UE wobec euroizacji. Ewentualne konsekwencje mogą też dotyczyć bliżej nieokreślonych skutków politycznych. Argumenty ECB i Komisji Europejskiej przeciwko euroizacji mają głównie charakter prawny z akcentem na konieczność podążania oficjalną ścieżką przyjęcia euro zgodnie z odpowiednimi wymaganiami instytucjonalnymi.

Z jednej strony wyrażany jest sprzeciw wobec pomijania traktatu z Maastricht, gdyż oficjalne stanowisko EBC wskazuje, że jednostronna euroizacja jest niezgodna z koncepcją leżącą u podstaw Unii Gospodarczej i Walutowej. Zakłada ona, że ostateczne przyjęcie euro będzie zwieńczeniem etapowego procesu konwergencji. Jednostronna euroizacja nie może więc stanowić sposobu na obejście przewidzianych traktatowo etapów prowadzących do przyjęcia euro [Winkler 2004, s. 5].

Z drugiej dopuszcza się w drodze specjalnych umów przyjęcie euro (np. z powodu nadmiernie dużych kosztów utrzymywania własnej waluty) przez bardzo małe kraje nawet z prawem bicia monety. Zawarto je m.in. z Andorą, Monako, Saint-Pierre-et-Miquelon Mayotte, San Marino, Watykanem².

Ważnym skutkiem niedoszacowania problemów z przyjęciem wspólnej waluty stały się rozważania o jej całkowitym porzuceniu. Jak dotąd wyraziły się one tym, że dopuszczono formalną możliwość wyjścia z Unii Europejskiej, natomiast nie utworzono mechanizmu pozwalającego na samo opuszczenie strefy euro [Athanasios 2009] (jest to ciągle otwarta kwestia z powodu greckiego kryzysu).

Procedura wystąpienia z UE (określona w artykule 50 TFUE) stanowi, że to państwo członkowskie musi wyjść z taką inicjatywą. Jednak brakuje w tej kwestii jednoznaczności w przypadku kraju, którego walutą jest euro. W konsekwencji we wprowadzonej traktatem z Lizbony procedurze wystąpienia z UE inicjatywę w tym zakresie pozostawiono wyłącznie zainteresowanemu państwu członkowskiemu [Borońska-Hryniewiecka 2015, s. 1–2, Biuro... 2009, s. 1].

6. Podsumowanie

Euroizacja gospodarki bez zgody właściwych organów Unii Europejskiej i bez spełniania kryteriów nominalnych nie jest objęta żadną karą (w przeciwieństwie do naruszania formalnych wymogów integracji walutowej z traktatu z Maastricht i uzupełniających go traktatów, np. Paktu Stabilności i Wzrostu). Dotyczy to członków Unii Europejskiej i krajów spoza niej. Przykładem najdalej posuniętego pominięcia kryteriów konwergencji nominalnej bez żadnych konsekwencji jest pełne przejście na euro przez Kosowo i Czarnogórę.

Spowolnienie tempa integracji nowych członków Unii Europejskiej ze strefą euro nie powstrzymało stosowania wspólnej waluty równoległe do pieniądza krajowego przez konsumentów i przedsiębiorstwa w nowych państwach członkowskich. Można nawet stwierdzić, że problemy strefy euro i kryzys niezbyt ograniczyły zapotrzebowanie na euro na różnych poziomach struktur gospodarczych.

Warto podkreślić, że nawet jeśli skala euroizacji ulega zmianom w czasie, to jest ona uzależniona od woli i indywidualnych ocen różnych uczestników rynku (zupełnie inaczej sytuacja przedstawia się z traktatowego punktu widzenia, w którym podkreśla się pełne przejście na euro wolą właściwych organów krajowych i unij-

² Wykaz umów zob. [Komisja Europejska 2014].

nych). Dlatego też proces euroizacji nie powinien być co najwyżej fazą osvajania z obcą walutą podczas zbyt długiego okresu problemów ze spełnieniem kryteriów konwergencji nominalnej w krajach UE. Potrzebne są działania, które pozwolą bardziej efektywnie wykorzystywać te specyficzne warunki.

Literatura

- Athanassiou P., 2009, *Withdrawal and expulsion from the EU and EMU some reflections*, Legal Working Paper Series, no. 10.
- Borońska-Hryniewiecka B., 2015, *Ryzykowna gra w wyjście ze strefy euro*, Biuletyn PISM, nr 6 (1243), Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.
- Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, 2009, *Wyjście ze strefy euro. Czy kraj może opuścić strefę euro lub zostać z niej usunięty?*, Warszawa.
- ECB, 18 December 2003, *Policy Position of The Governing Council of The European Central Bank on Exchange Rate Issues Relating to The Acceding Countries*, Frankfurt am Main.
- ECB, 2006, *The International Role of The Euro*, Frankfurt am Main.
- ECB, 2008, *The International Role of The Euro*, Frankfurt am Main.
- ECB, 2009a, *The International Role of The Euro*, Frankfurt am Main.
- ECB, 2009b, *Rozszerzenie UE a uczestnictwo w Unii Gospodarczej i Walutowej*, Frankfurt am Main.
- ECB, 2011, *The International Role of The Euro*, Frankfurt am Main.
- ECB, 2013, *The International Role of The Euro*, Frankfurt am Main.
- ECB, 2014, *The International Role of The Euro*, Frankfurt am Main.
- Feige E.L., Dean J., 2003, *Dollarization and euroization in transition countries: currency substitution, asset substitution, network externalities and irreversibility*, Comparative Economic Studies, vol. 45, s. 358–383.
- Komisja Europejska, 2014, *The euro outside the euro area*, http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/world/outside_euro_area/index_en.htm.
- Ministerstwo Finansów, 26.10.2010, *Ramy strategiczne narodowego planu wprowadzenia euro*, Warszawa.
- Österreichische Nationalbank, 2013, *Asset euroization OeNB Euro Survey*, <http://www.oenb.at/en/Monetary-Policy/Surveys/OeNB-Euro-Survey>.
- Stix H., 2008, *Euroization: What Factors drive its Persistence? Household Data Evidence for Croatia, Slovenia and Slovakia*, Oesterreichische Nationalbank.
- Tymoczko I.D., 2013, *Analiza porównawcza systemów kursu walutowego*, NBP Materiały i Studia, z. 287, Warszawa.
- Winkler A., Francesco Mazzaferro F., Nerlich C., Thimann Ch., *Official Dollarisation/Euroisation: Motives, Features and Policy Implications of Current Cases*, ECB Occasional Paper Series no. 11/2004.